

трэцяга Статута паказвае змену поглядаў на мэты пакаранняў і ўстанаўленне такой мэты, як застрашванне.

Калі за забойства сплалася галоўшчына, то за прычыненне цялесных пашкоджанняў – пабояў, ран, сплалася іншы від штрафу – навязка. Навязка выплачвалася пацярпеламу, а яе памеры залежалі ад саслоўнага становішча пацярпелага і, акрамя гэтага, ад цяжкасці ўчыненага злачыннага дзеяння.

За цялесныя пашкоджанні жанчыны спаганялася двайная навязка. Навязка, акрамя асноўнага віда пакарання, магла служыць і дадатковым. Так, пры згвалтаванні асноўным пакараннем з’яўляецца смяротная кара, а дапаўняльным – навязка на карысць пацярпелай. Патрэбна адзначыць, што дадзенае пакаранне не залежала ад саслоўя пацярпелай і злачынцы.

Галоўшчына і назыска выплачаліся або пацярпеламу, або яго блізім родзічам, але абодва віды штрафу пераходзілі па спадчыне.

Да астатніх відаў штрафаў адносіліся гвалт – за гвалтоўныя дзеянні і самавольства, віна – штраф на карысць дзяржавы і суддзяў. Памер віны залежаў ад характару злачынства і ад вырашэння суда.

У разглядаемы перыяд быў вядомы яшчэ адзін від маёмасных пакаранняў – канфіскацыя маёмасці. Дадзенае пакаранне прымянялася як самастойны від пакаранняў да шляхціцаў за ўхіленне ад выконвання воінскіх абавязкаў і ўчыненне воінскіх злачынстваў.

Як дапаўняльны від пакарання канфіскацыя прымянялася за ўчыненне дзяржаўных злачынстваў. Канфіскацыя з’яўлялася публічным пакараннем і не прызначалася за злачынствы супраць асобы.

Нягледзячы на адсутнасць у Статуце ВКЛ 1588 г. выразнай сістэматызацыі відаў маёмасных пакаранняў, можна вылучыць наступныя: штраф, галоўшчына, гвалт і навязка, як віды штрафу і канфіскацыя маёмасці. Галоўнай мэтай маёмасных пакаранняў з’яўлялася кампенсаванне прычыненай шкоды. Часцей за ўсё маёмасныя пакаранні прымяняліся ў якасці дапаўняльных пакаранняў.

Палякова К. У.

КРЫМІНАЛЬНЫ КОДЭКС БЕЛАРУСКАЙ ССР 1928 ГОДА

Палякова Крысціна Уладзіміраўна, студэнтка 4 курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, г. Мінск, Беларусь, law.polyakovKVI

Навуковы кіраўнік: канд. юрыд. навук, дацэнт Голубева Л. Л.

Крымінальны кодэкс (КК) Беларускай ССР 1928 г. прымаўся апошнім з кодэксаў іншых савецкіх рэспублік, улічваючы іх памылкі пры фармуляванні шэрагу артыкулаў. У ім больш поўна адлюстроўваліся аб’ектыўныя патрэбы барацьбы са злачыннасцю, выкарыстоўваюцца вопыт крымінальнага заканадаўства і практыка яго прымянення ва ўсёй краіне. Болей таго, ён выправіў канцэптальныя супярэчнасці папярэдняга КК 1922 г., а таксама тэхніка-юрыдычныя памылкі КК РСФСР 1926 г.

Новы кодэкс значна адрозніваўся ад кодэксаў іншых саюзных рэспублік, хаця і быў заснаваны на агульнасаюзных крымінальных законах. Так, у ім адсутнічаў падзел на Агульную і Асаблівую часткі, першыя ж 4 раздзелы ў асноўным паўтаралі нормы агульнасаюзнага заканадаўства. Перавага аддавалася крымінальна-прававой абароне дзяржаўных інтарэсаў.

Да злачынства адносілася ўсякае «грамадска небяспечнае дзеянне або бяздзейнасць, накіраванае супраць асноў савецкага ладу або правапарадку, усталяванага рабоча-сялянскай уладай на пераходны да камунізму перыяд». Гэтае вызначэнне называла матэрыяльную прыкмету злачынства – грамадскую небяспечнасць дзеяння, але не ўказвала на крымінальную супрацьпраўнасць дзеяння.

Крымінальны кодэкс БССР 1928 г. дапускаў прымяненне аналогіі закону. Трэба адзначыць, што адказ ад прынцыпу «няма злачынства без указання аб тым у законе» быў агульным для Крымінальных кодэксаў усіх саюзных рэспублік. У літаратуры сустракаецца погляд, у адпаведнасці з якім прымяненне аналогіі закону для таго перыяду развіцця дзяржавы з'яўляецца апраўданым, бо савецкае крымінальнае заканадаўства не было ў стане загадзя прадугледзець усе магчымыя злачынствы, асабліва ў перыяд НЭПу.

У арт. 5 КК БССР 1928 г. давалася класіфікацыя злачынстваў на падставе палітычных крытэрыяў. Злачынствы падзяляліся на дзве катэгорыі: накіраваныя супраць асноў савецкага ладу; усе астатнія.

За здзяйсненне злачынстваў першай катэгорыі ўсталёўвалася найменшая (мінімальная) мяжа, ніжэй за якую суд не мог прызначыць меру сацыяльнай абароны (меру пакарання). За злачынствы другой катэгорыі кодэкс прадугледжваў найвышэйшую (максімальную) мяжу пакарання.

Мерамі сацыяльнай абароны з'яўляліся: аб'яўленне ворагам працоўных з пазбаўленнем грамадзянства БССР або іншай саюзнай рэспублікі і тым самым грамадзянства СССР з выгнаннем назаўсёды з дзяржавы; пазбаўленне волі са строгай ізаляцыяй; пазбаўленне волі без строгай ізаляцыі; прымусовыя працы без пазбаўлення волі; поўнае або частковае пазбаўленне правоў; выдаленне з СССР на пэўны тэрмін; ссылка і высылка; звальненне з пасады з забаронай або без забароны займаць тую або іншую пасаду; забарона займацца той ці іншай дзейнасцю або промыслам; грамадскае ганьбаванне; канфіскацыя ўсёй або часткі маёмасці; штраф; перасцярога.

Для пакарання за найбольш цяжкія злачынствы, якія пагражалі савецкаму ладу, часова, да поўнай адмены, дапушчалася прымяненне расстрэлу як вышэйшай меры сацыяльнай абароны. Расстрэл не мог прымяняцца да асоб, якія не дасягнулі ў момант здзяйснення злачынства 18 гадоў, цяжарным жанчынам.

Да істотнага недахопу кодэкса можна аднесці палажэнне, якім дазвалялася ўжываць меры крымінальнай адказнасці не толькі да асоб, якія здзейснілі злачынствы, але і да асоб, «якія з'яўляюцца небяспечнымі па сваёй сувязі са злачынным асяроддзем або па сваёй мінулай дзейнасці», што значна парушала правы грамадзян.

Асаблівая частка Крымінальнага кодэкса складалася з шасці раздзелаў: контррэвалюцыйныя злачынствы, злачынствы супраць парадку дзяржаўнага кіравання (яны падзяляліся на асабліва небяспечныя для Саюза ССР і іншыя), воінскія злачынствы, злачынствы супраць асобы, маёмасныя злачынствы.

Новы Крымінальны кодэкс БССР хоць і грунтаваўся на той жа аснове і прынцыпах, што і КК РСФСР 1926 г., але некалькі адрозніваўся ад яго па структуры і характарыстыцы асобных складаў злачынстваў. Так, у ім прадугледжвалася 8 складаў злачынстваў, не змяшчаных ў КК РСФСР. Напрыклад, «збыт, калі ён мае характар промыслу, або захоўванне для такога збыту без належнага дазволу гарэлкі, гарэлачных вырабаў, налівак і настоек», «неаказанне дапамогі гінучаму старонняй асобай». Крымінальны кодэкс БССР таксама не ўтрымліваў некаторых складаў злачынстваў, вядомых КК РСФСР 1926 г.: давадзенне да самагубства; паведамленне загадзя лжывых звестак, пададзеных у дзяржаўныя ўстановы і інш.

Увядзенне новага Крымінальнага кодэкса БССР ў дзеянне на ўсёй тэрыторыі рэспублікі спрыяла ўзмацненню барацьбы са злачыннасцю і ўмацаванню сацыялістычнай законнасці. Таксама трэба адзначыць, што ў перыяд дзеяння КК БССР 1928 г. у Беларусі адбыліся самыя масавыя рэпрэсіі за ўвесь савецкі час і не апошняю ролю ў гэтым адыграў названы акт, які дазваляў караць асобу, якая нават не здзейсніла злачынства, а таксама яе родных і знаёмых.

Пеленицын Р. А.

**НЕКОТОРЫЕ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПОЛИТИКИ ОПРИЧНИНЫ
ИВАНА ГРОЗНОГО КАК СРЕДСТВА УКРЕПЛЕНИЯ
СОСЛОВНО-ПРЕДСТАВИТЕЛЬНОЙ МОНАРХИИ МОСКОВСКОЙ РУСИ**

*Пеленицын Руслан Александрович, студент 1 курса Кубанского
государственного университета, г. Новороссийск, Россия, kortik06@mail.ru*

Научный руководитель: канд. ист. наук, доцент Наумов С. Н.

«Опричнина», как явление государственно-правовой жизни феодальной Руси, представляет огромный интерес для исследователей на протяжении нескольких столетий. Особенный интерес представляют глубинные процессы политики перехода монархии от опоры на вотчинную земельную аристократию к созданию более широкой социальной группы из феодалов условного землевладения. Перед нами лежит более скромная цель – выяснить некоторые, наиболее существенные правовые аспекты политики опричнины Ивана Грозного как средства укрепления сословно-представительной монархии Московской Руси.

Тенденции к зарождению опричнины начинают проявляться уже в период преодоления феодальной раздробленности и последствий зависимости от Золотой Орды. Иван III присоединил русские земли, а московская власть стала распространяться на все регионы Руси (а эти регионы после объединения «прибились к московской ноге»). При Иване III в Москве появился первый свод